

Vlaams
Parlement

ingediend op **1026** (2016-2017) – Nr. 1
19 december 2016 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Sofie Joosen en Bart Dochy

over het verslag van de Europese Taskforce
Landbouwmarkten

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Jos De Meyer.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Jelle Engelbosch, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Sabine Vermeulen, Peter Wouters;

Jos De Meyer, Bart Dochy, Tinne Rombouts, Johan Verstreken;

Herman De Croo, Francesco Vanderjeugd;

Els Robeyns, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Vera Celis, Matthias Diependaele, Bert Maertens, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Tine van der Vloet;

Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Michel Doomst, Jan Durnez;

Lydia Peeters, Freya Saeys;

Rob Beenders, Kurt De Loor;

Johan Danen.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Cees Veerman	4
1.	Markttransparantie.....	4
2.	Risicomanagement.....	5
3.	Oneerlijke handelspraktijken	6
4.	Contracten	6
5.	Mededingingswetgeving	6
6.	Toegang tot financiering	7
II.	Bespreking.....	7
1.	Interventies van de leden	7
2.	Antwoorden van Cees Veerman	9
	Gebruikte afkortingen	14

Op 6 december 2016 organiseerde de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een gedachtewisseling met hoogleraar Cees Veerman over het verslag van de Taskforce Landbouwmarkten.

De Taskforce Landbouwmarkten, die bestaat uit twaalf onafhankelijke deskundigen, werd in januari 2016 door het Directoraat-generaal Landbouw en Plattelandsontwikkeling van de Europese Commissie opgericht als reactie op de toenemende bezorgdheid over mondiale ontwikkelingen in de voedselvoorzieningsketen en met name over de positie van de producent in die keten.

De taskforce, voorgezeten door de voormalige Nederlandse landbouwminister en hoogleraar Cees Veerman, heeft op 16 november 2016 zijn verslag voorgesteld aan EU-commissaris voor Landbouw en Plattelandsontwikkeling Phil Hogan.

I. Uiteenzetting door Cees Veerman

Cees Veerman schetst vooreerst dat hij met enthousiasme de taak als voorzitter van de taskforce heeft aanvaard, goed wetende dat het een uitdagende taak zou worden. De onderwerpen waarover de taskforce zich moest buigen, staan al jaren op de agenda, maar de oplossingen komen niet gemakkelijk tot stand.

Het rapport staat in het teken van het verbeteren van de positie van de boer, de tuinder en de veehouder. Het versterken van de positie van de landbouwer is nodig omdat de in het landbouwbeleid ingebouwde bescherming beetje bij beetje wordt afgebouwd, aangezien de Europese Unie zich steeds meer op de wereldmarkt oriënteert. De publieke middelen die naar de landbouwsector gaan, staan ook onder druk omwille van andere prioriteiten van de EU, situeert de spreker.

Boeren zijn meer afhankelijk van de wereldmarkt, waardoor hun inkomen meer afhankelijk wordt van fluctuerende prijzen en de evoluties van de prijsniveaus op mondiaal vlak rechtstreeks voelbaar worden op het boeren erf.

De spreker wijst erop dat het niveau van de wereldmarktprijs duidelijk onderscheiden moet worden van de volatiliteit van de wereldmarktprijs. Het gaat om de verhouding van vraag en aanbod op lange termijn langs de ene kant, tegenover de verhouding van vraag en aanbod op korte termijn langs de andere kant.

Vanuit dat gegeven ging de taskforce na welke voorstellen geformuleerd kunnen worden om de positie van de boer te versterken, als beginpunt van een keten die de producten van de boer omvormt tot voedingsproducten. De positie van de boer in de keten staat dus centraal in het rapport, beklemtoont Cees Veerman.

De taskforce heeft de voorgestelde maatregelen gegroepeerd in zes rubrieken.

1. Markttransparantie

Al lang is volgens de spreker de centrale vraag: hoe komt het dat een liter melk de boer zowat 30 eurocent opbrengt en een pak halfvolle melk in de winkel meer dan een euro kost?

De discussie over de juiste prijs is een oud debat, maar de vraag is hoe inzicht kan worden verworven in de mechanismen. Daarom heeft de eerste aanbeveling van de taskforce betrekking op het vergroten van de markttransparantie.

De verwerkende industrie en de retail kunnen worden gevraagd om de prijsvorming openbaar te maken, maar dat leidt volgens Cees Veerman niet tot resultaten, want die informatie behoort tot de geheimen van de concurrentie.

Maar het verschil tussen de prijs voor de boer en de prijs voor de consument moet wel worden ontsluit, zodat de primaire sector zicht krijgt op wat de boer redelijkerwijs toekomt in vergelijking met wat andere schakels eraan verdienen.

Supermarkten verdienen geld aan de versproducten en niet aan de droge kruidenierswaren, merkt de spreker op, want die laatste categorie bestaat vooral uit producten van grote multinationale producenten, die een veel sterkere onderhandelingspositie hebben dan een boer of tuinder die rechtstreeks zijn producten aanbiedt.

De taskforce heeft zich gedocumenteerd en experts geraadpleegd. Een Amerikaanse expert verwees naar het systeem in de Verenigde Staten waarbij de vleesindustrie verplicht online prijzen moet meedelen, zodat duidelijk is tegen welke prijzen ze verkopen aan de volgende schakel in de keten, de grootwinkelbedrijven.

De taskforce is van mening dat een verplichte prijsopgave in bepaalde onderdelen van de keten de transparantie zou bevorderen. Vooral de verplichting is hierbij belangrijk. De prijzen die de boer ontvangt, zijn meestal wel bekend, maar andere prijzen in de keten zijn dikwijls niet actueel of gemengd, waardoor ze voor de boer niet bruikbaar zijn als oriëntatie om de afzet te bepalen.

Betere inzichten in de prijzen moet de transparantie verbeteren, aldus de spreker.

2. Risicomanagement

Als er veel bedreigingen en prijschommelingen zijn, is ex-antisicobeheersing een instrument om de effecten te milderen.

Termijncontracten zijn een mogelijk instrument, schetst de spreker. Termijncontracten bestaan al, maar heel gefragmenteerd en op verschillende wijzen in de diverse lidstaten. Een systeem van 'futures' is in staat om risico's af te dekken. Dat betekent dat de partijen een verschillende inschatting maken van de toekomst – want anders wordt geen handel gedreven – en een verschillende vorm van risicoacceptatie hanteren – want anders is geen uitruil mogelijk.

Standaardisatie van contracten is een vereiste, evenals een liquidatiekas die aflopende contracten kan salderen.

Het systeem van termijncontracten staat volgens Cees Veerman nog in de kinderschoenen en is nog gefragmenteerd, maar heeft zeker potentieel. Voorwaarde is wel dat boeren zich bewust worden van de werking van het systeem en getraind worden in risicoaanvaarding of -vermijding. Het systeem wisselt risico's uit, en die kunnen twee richtingen uitgaan.

Bij risicomanagement hoort ook de mogelijkheid om verzekeringen af te sluiten. De spreker verwijst naar de Nederlandse coöperatieve regenverzekering, om bij hoosbuien een dekking te garanderen voor het verlies van de oogst. Met verzekeringen kunnen dus catastrofes en prijsfluctuaties opgevangen worden.

3. Oneerlijke handelspraktijken

Het credo op dit punt is volgens Cees Veerman het herstellen van de machtsbalans in de keten. Als voorbeeld van een oneerlijke handelspraktijk noemt de spreker het eenzijdig opleggen van het verlengen van betalingstermijnen. Hij geeft als voorbeeld een Nederlandse warenhuisketen die failliet dreigde te zijn en werd overgenomen door twee grote spelers. Zij hebben de overname gefinancierd door de krediettermijn van leveranciers te verlengen van zestig naar negentig dagen, wat per brief werd medegedeeld aan de betrokken leveranciers, schetst de spreker. Dertig dagen omzet als financieringsmiddel betekent dat het gaat om gigantische bedragen, die door de consument en de leverancier worden bekostigd. De consument rekent af aan de kassa, maar pas negentig dagen later wordt de leverancier betaald.

Deze praktijk is in strijd met de geldende wetgeving, maar de vraag is hoe die wordt gehandhaafd, merkt de spreker op. De leverancier die zich hiertegen verzet, kan dat op dit moment enkel aanklagen bij de rechter, maar loopt natuurlijk het risico dat hij nooit meer aan die afnemer zal kunnen leveren.

De taskforce wil ervoor zorgen dat leveranciers niet bang hoeven te zijn om dit te melden, want het kan anoniem. Daarnaast moet een arbitrage-instantie kunnen optreden. De discussie om deze regeling vrijwillig in te voeren, loopt al jaren, stipt Cees Veerman aan. Er is een enorme lobby van de supermarkten om hier geen verplichting van te maken op Europees niveau, maar de taskforce heeft uitdrukkelijk gekozen voor een verplichting, om klachten anoniem in te dienen en om een scheidsrechter te installeren die de mogelijkheid heeft om sancties op te leggen.

De koepel van supermarkten daarentegen pleit voor vrijwillige regels, maar die hebben tot op vandaag zeer weinig opgeleverd en zijn derhalve onvoldoende om de positie van de producent te versterken, maakt de spreker duidelijk.

4. Contracten

De standaardisatie van contracten en de verplichting, als een van de partijen dat vraagt, om alles schriftelijk vast te leggen, zijn hier de klemtonen. Daarnaast moeten contracten ook tussentijds beëindigd kunnen worden volgens de regels van eerlijke handelspraktijken.

Naast standaardisatie is ook de uitwisseling van ervaringen tussen landen bevorderlijk, meent de spreker.

5. Mededingingswetgeving

Over mededinging bestaat veel discussie, omdat de regels met betrekking tot de positie van boeren, coöperaties en producentenorganisaties verduidelijkt moeten worden. Met name is de vraag welke Europese wetgeving prioritair is: de wetgeving met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid of de wetgeving met betrekking tot de mededinging.

Het Hof van Justitie heeft in eerste aanleg geoordeeld dat de wetgeving met betrekking tot het gemeenschappelijk landbouwbeleid prioritair is. Het directoraat-generaal bevoegd voor Mededinging blijft zijn verzet hiertegen handhaven. Europees parlements lid Michel Dantin heeft over deze thematiek een rapport geschreven. Dit punt zorgt in het Europees Parlement voor buitengewoon heftige discussie, waarbij sterk positie wordt ingenomen ten gunste van de boer en zijn organisaties, merkt de spreker op.

De onduidelijkheden moeten worden weggenomen, beklemtoont Cees Veerman, en het moet eenvoudiger, zodat bij een geschil een boer niet naar de rechtbank moet stappen om te weten hoe de regels geïnterpreteerd moeten worden.

Het is volgens de spreker van groot belang dat de Europese wetgever de mogelijkheid heeft om op voorhand aan te geven welke handelingen wel of niet conform de mededingingsregels zijn. Het op voorhand geven van vrijwaring aan producentenorganisaties kan een belangrijke stap vooruit zijn. Nu wordt dikwijls een afwachtende houding aangenomen omdat de uitkomst onduidelijk is, wat leidt tot inefficiëntie, tijdverlies en het remmen van innovatieve ontwikkelingen.

6. Toegang tot financiering

Op dat vlak is volgens Cees Veerman een belangrijke rol weggelegd voor de Europese Investeringsbank. Het probleem is dat voor deze grote instelling de groep van boeren veel te klein is. De kosten voor kredietverlening zijn disproportioneel ten opzichte van de opbrengsten voor de bank.

De taskforce stelt dan ook voor dat bijvoorbeeld door garantiestellingen van de EIB aan lokale banken, zodat deze lokale banken de leningen niet in hun balans moeten opnemen, boeren gemakkelijker krediet kunnen opnemen.

De taskforce pleit ook voor fiscale egalisatie. Boeren zouden de inkomsten uit een goed jaar niet op één jaar moeten afrekenen, maar moeten kunnen spreiden over meerdere jaren. Dat systeem bestaat in Nederland al, en kan zorgen voor de verlichting van de liquiditeit, omdat er op die manier een gemiddelde belastingheffing ontstaat.

II. Bespreking

1. Interventies van de leden

Volgens de heer Veerman zijn de producentenorganisaties essentieel om de positie van de boeren te versterken. *Sabine Vermeulen* wil meer duiding over de manier waarop dit in overeenstemming wordt gebracht met de Europese regelgeving. Hoe kunnen afspraken over prijzen en volumes sporen met de Europese mededingingsregels?

Het verzamelen van marktgegevens kan volgens de taskforce best gebeuren door de overheid en private partners, maar hij heeft een voorkeur voor de overheid, omwille van de objectievere en meer geloofwaardige gegevens. Het lid wil weten hoe de taskforce de samenwerking tussen overheid en private partners precies ziet om marktgegevens te verzamelen.

De observatoria van de EC voor melk en vlees geven gegevens vrij, maar de markt- en prijsinformatie loopt enkele maanden achterop. Bovendien wordt niet in alle lidstaten op dezelfde manier gemeten. Hoe moet de EC dit volgens de heer Veerman het best aanpakken?

Bart Dochy verwijst naar de uitspraak van het Europees Hof van Justitie dat de wetgeving inzake het gemeenschappelijk landbouwbeleid voorrang heeft op de mededingingswetgeving. Betekent dat dat er na de hervorming van het GLB in 2020 een aantal mogelijkheden zijn om de landbouwer meer centraal te plaatsen in de keten? Welke aanbevelingen heeft de heer Veerman op dat vlak voor het GLB na 2020?

In het verslag van de taskforce wordt gepleit voor het behoud van artikel 222, dat ook toegankelijk moet zijn voor de individuele landbouwer. Hoe kan dat in de praktijk gebeuren? Is daarvoor een alternatieve organisatie, naast een producentenorganisatie, nodig?

Francesco Vanderjeugd schetst het moeilijke evenwicht voor een liberaal tussen de vrije markt en de noodzaak om op te treden bij oneerlijkheden op die vrije markt. De aanbevelingen van de taskforce komen daar volgens het lid aan tegemoet, zonder de vrije markt te verlaten.

Over de perspectieven voor het GLB na 2020, met doelstellingen en uitdagingen rond klimaatverandering, wil de spreker graag meer duiding.

Over de nood aan meer transparantie is al veel gezegd, meent de spreker. Een verbod om producten te verkopen onder de productieprijs is evenwel niet mogelijk, stelt het lid. De scheidsrechter die kan optreden in de keten, kan ook hier een rol spelen, waarbij Francesco Vanderjeugd verwijst naar de ervaringen in het Verenigd Koninkrijk. Kan hiervoor een draagvlak ontstaan?

De spreker wijst op het belang van open markten, maar stelt dat de Vlaamse landbouw vooral getroffen wordt door gesloten markten, en noemt de Russische boycot als voorbeeld. Welke aanbevelingen doet de taskforce daarover?

Het lid wil ook weten wat de heer Veerman verwacht van de korte keten.

In de landbouw ontstaan ook nieuwe businessmodellen. De spreker polst naar de aanbevelingen inzake de vervennootschappelijking van de sector.

Het verslag heeft betrekking op de hele EU, maar er is volgens Francesco Vanderjeugd wel een onderscheid tussen de lidstaten met een meer intensieve landbouw en de lidstaten die de ruimte hebben voor extensieve landbouw. Dat onderscheid is volgens het lid van belang.

Wat is het vervolgtraject van het verslag en wordt de taskforce ook betrokken bij het werkprogramma van de Commissie voor 2017?

In het verslag is weinig terug te vinden over de mogelijke optie om minder te produceren. Het lid maakt duidelijk dat hij hiervoor geen vragende partij is, maar wil weten wat de taskforce daarover denkt.

Sofie Joosen verwijst naar de bestaande Europese instrumenten om vooraf risico's af te dekken, maar daar wordt weinig gebruik van gemaakt. De taskforce beveelt aan om de instrumenten aantrekkelijker te maken. Houdt het verslag van de taskforce rekening met de redenen waarom die systemen van risicodekking momenteel geen ingang vinden? Suggereert de taskforce dat een deel van de landbouwmiddelen verschoven zou moeten worden naar risicobeheersing?

De lidstaten van de EU kijken op een verschillende manier naar de aanpak van oneerlijke handelspraktijken. Hoe wordt in onze buurlanden naar het verslag van de taskforce gekeken?

Tinne Rombouts gaat in op de markttransparantie. Ook in Vlaanderen zijn al inspanningen geleverd met de keten om de markt meer transparant te maken, maar dat is een moeilijke opgave. De verplichte prijsrapportering is volgens het lid interessant, maar zij vraagt zich af hoe dat precies werkt. Hoe kunnen alle schakels in de keten verplicht worden om die transparantie te garanderen?

Met prijsvergelijkingssystemen zijn er in Vlaanderen voor bepaalde sectoren ook ervaringen. Telkens komt aan de oppervlakte dat de manier van vergelijken en de correcte input van gegevens cruciaal is. De taskforce beveelt aan om één actor de leiding te laten nemen, wat volgens de spreker zeer belangrijk is. Hoe denkt de taskforce de uniformiteit te verkrijgen over de informatie die wordt doorgegeven en over de wijze waarop berekeningen gebeuren?

Tegen oneerlijke handelspraktijken in de landbouwmarkten zou een scheidsrechter een rol kunnen krijgen. Die suggestie kwam enkele jaren geleden ook in het Vlaams Parlement aan bod, aangezien in Vlaanderen tot nu toe sterk werd vertrouwd op het ketenoverleg en vrijwillige afspraken. Het verslag van de taskforce geeft aan dat afdwingbaarheid noodzakelijk is, maar een onderliggend Europees wetgevend kader is daarvoor nodig. Wat is de stand van zaken op dat vlak? Wat is de visie van de lidstaten?

Jos De Meyer schetst dat de landbouw wordt geconfronteerd met een zeer volatiele wereldmarkt. Wat is de plaats van het toekomstige GLB ten opzichte van die volatiele wereldmarkt?

Bij de start van het gemeenschappelijk landbouwbeleid waren de doelstellingen duidelijk: voldoende voedsel aan redelijke prijzen voor de consument en zorgen voor een redelijk inkomen voor de land- en tuinbouwer. Vandaag wordt die tweede doelstelling volgens het lid niet gerealiseerd. Wat is de verdere behandelingsprocedure van het verslag van de taskforce? Wanneer zal de producent daar enig resultaat van zien?

De mensen in het werkveld zijn door de crisissen in diverse sectoren bezorgd en worden moedeloos. Zo werd in het Verenigd Koninkrijk de brexit sterk gesteund door de land- en tuinbouwers en in andere landen zijn gelijkaardige evoluties aan de gang. De taskforce heeft een zeer waardevolle bijdrage geleverd, maar het is volgens *Jos De Meyer* van belang dat hiervan in het werkveld resultaten zichtbaar worden.

2. Antwoorden van Cees Veerman

Cees Veerman stelt vast dat er bij de Europese Unie grote nervositeit heerst, die te verklaren is door recente gebeurtenissen zoals de brexit. Aangezien het Verenigd Koninkrijk een netto betaler is, zorgt dat meteen ook voor druk op het budget.

Daarnaast is er in Europa een scheiding tussen zuid en noord, waarbij de spreker verwijst naar het recente referendum in Italië. Het voortbestaan van de euro hangt volgens hem af van de mogelijkheid om de fragiele financiële brug tussen noord en zuid in stand te houden. Het feit dat volgend jaar in Duitsland en Frankrijk verkiezingen plaatsvinden, is een extra element.

Maar er is ook een scheiding in Europa tussen oost en west, die zich het scherpst manifesteert in de vraagstukken inzake vluchtelingen. Zo heeft Tsjechië bijvoorbeeld geen enkele vluchteling opgenomen en Duitsland een miljoen.

Solidariteit als een van de bindmiddelen van de EU staat onder druk. Als alleen de centen een bindmiddel zijn, schiet Europa tekort. De grondslagen van de Unie waren gebaseerd op het ideaal van de solidariteit, beklemtoont *Cees Veerman*. Iedereen was bereid om aan dat ideaal bij te dragen, maar dat ideaal staat volgens de spreker zwaar onder druk.

Europa heeft volgens Cees Veerman nood aan een bindend ideaal, een gemeenschappelijke toekomst. Gelet op de geschetste scheidingslijnen is dat een moeilijke opdracht.

De democratieën in de nieuwe lidstaten zijn heel jong en voor de Tweede Wereldoorlog hadden die democratieën ook maar een bedenkelijke vorm.

Het budget, de scheidingslijn tussen zuid en noord en de scheidingslijn tussen oost en west zijn heel wezenlijk, maar daar komt nog een element bij dat zich buiten Europa afspeelt. Wat bijvoorbeeld in de VS aan de gang is, is het begin van het einde van het neoliberale denken. Van het privatiseren, van het verkleinen van de publieke sector en van het vrijlaten van de financiële markten zijn we nog niet gekomen, stelt Cees Veerman.

Er is een evolutie aan de gang waarbij ook economen en mensen die de voorbije jaren het beleid mee hebben uitgetekend, bijvoorbeeld van de Wereldbank, hierop terugkomen. Daarnaast wordt op internationaal vlak ook de globalisering in vraag gesteld. De idee daarachter was dat de welvaart van de bovenlaag wel zou doorsijpelen naar de onderlaag, maar dat is niet het geval. Onderzoek toont aan dat de middenklasse in Azië is ontwikkeld, maar de middenklasse in de VS en in Europa heeft al vijftien tot twintig jaar geen merkbare vergroting van het beschikbare inkomen gezien. Die grote groep kiezers heeft dus geen positieve effecten kunnen vaststellen van de grote globaliseringsbelofte. Dat is volgens Cees Veerman de context waarbinnen Europa beleid moet voeren en hij noemt die zorgwekkend.

Het rapport van de taskforce probeert een bijdrage te leveren om het probleem van de positie van boeren in de keten op te lossen. De spreker merkt op dat enige bescheidenheid aan de dag gelegd moet worden als deze opdracht wordt afgezet tegen de grote vragen waar Europa voor staat.

De taskforce heeft lang stilgestaan bij de verhouding tussen producentenorganisaties en de mededinging. Kern van de zaak is dat het onduidelijk is welke regelgeving prioriteit heeft. De taskforce heeft daarop een antwoord proberen geven, maar geeft ook aan op welke manier producentenorganisaties zich kunnen organiseren zodat ze niet in conflict komen met de mededinging. De marges op dat vlak zijn ruim, benadrukt de spreker. Producentenorganisaties kunnen tot dertig of vijfendertig percent van de afzet van hun land organiseren, zonder conflict met de mededinging. Deze mogelijkheden worden volgens de taskforce onvoldoende benut, omdat in een aantal cases de wetgeving van een lidstaat dwarslag.

De Europese regelgeving en de derogaties die in de GMO van 2013 zijn gemaakt, worden niet in alle lidstaten op dezelfde manier toegepast, en bovendien is de nationale implementatie soms strikter dan de Europese regelgeving. Dat kan natuurlijk niet, stipt de spreker aan, want Europees recht gaat boven nationaal recht. Het is de taak van de nationale parlementen om dit vast te stellen en de Europese regelgeving af te dwingen.

Het is volgens Cees Veerman duidelijk dat DG Concurrentie de passage in het verslag over mededinging zwaar zal aanvallen. Maar die discussie zal gevoerd worden in de Commissie.

Met betrekking tot marktgegevens zijn volgens de spreker zo actueel mogelijke gegevens nodig die gestandaardiseerd en verplicht worden aangeleverd. Dat hoeft niet voor alle producten, maar als die gegevens er zijn voor een aantal basisproducten kan het functioneren van de keten vastgesteld worden. Deze gegevens worden niet vrijwillig vrijgegeven, want het is concurrentiegevoelige

materie. Als er niet spontaan duidelijkheid wordt gegeven over het verschil tussen de prijs voor de boer en de prijs voor de consument, moet die duidelijkheid verschaft worden.

De prijzen die de observatoria van de Commissie meedelen, zijn gedateerd. In de VS moeten de verwerkers verplicht de prijzen online zetten. Dat gebeurt met tegenzin, maar als iedereen het moet doen, is het concurrentienadeel opgeheven.

Cees Veerman benadrukt dat in het landbouwbeleid veel meer mogelijk is dan tot op heden gedacht. Een van de manieren om de positie van de boer te versterken, is samenwerken. Een coöperatie is een geëigende vorm van samenwerking, ook in het mededingingsrecht. Maar producentenorganisaties krijgen dezelfde positie. Een coöperatie ontstond dikwijls omdat een product verwerkt moest worden. In de tuinbouw worden producten onverwerkt aangeboden, waardoor de noodzaak voor producenten om zich met elkaar te verbinden om een betere marktpositie te verwerven des te groter is.

De veiling was de manier om een collectieve prijsvorming te bewerkstelligen. Maar het veilingstelsel lijdt onder het feit dat supermarkten van te voren prijzen willen weten, zodat ze daar in hun promotiecampagnes rekening mee kunnen houden. Supermarkten willen dus prijszekerheid op een langere termijn. Het veilingklokstelsel kan niet aan die eis voldoen.

Samenwerken tussen telers kan hieraan weerstand bieden, maar daarvoor is solidariteit tussen de telers nodig. Dat is niet eenvoudig, zoals het Nederlandse voorbeeld van de Greenery aantoonde, want er zijn grote en kleine telers en vooruitstrevende en uitbollende telers. De solidariteit waar het veilingstelsel op was gebaseerd, is verdwenen en het aankoopgedrag van de supermarkten heeft geleid tot het verdwijnen van het klokstelsel.

Die realiteit zorgt voor de noodzaak voor producenten om zich te organiseren en de mededingingswetgeving biedt die mogelijkheid. Bij het optimaal benutten van die mogelijkheden en het duidelijk maken tot op lidstaatniveau wat die mogelijkheden zijn, ligt een opdracht weggelegd voor de nationale parlementen.

Cees Veerman verzekert dat er in het Europees Parlement grote steun is om het gemeenschappelijk landbouwbeleid prioritair te stellen ten opzichte van de mededingingswetgeving. De uitspraak van het Hof van Justitie ondersteunt dat.

Artikel 222 biedt de mogelijkheid voor individuele boeren om van dezelfde regeling gebruik te maken inzake afspraken over de omvang van de productie en de kwaliteit, zonder lid te moeten zijn van een producentenorganisatie.

Er is volgens Cees Veerman zeker een toekomst voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid na 2020. Daarbij zijn er volgens de spreker drie hoofdlijnen. Ten eerste zal er een verdergaande scheiding plaatsvinden tussen de types bedrijven. Zo is er in Nederland op dit moment een enorme discussie in de zuivel tussen de grote boeren met weinig grond en de kleinere boeren met veel grond en een gediversifieerd bedrijf. De focus van het landbouwbeleid zal volgens de spreker liggen op het tweede type bedrijven. De discussie zal dus gaan over het overhevelen van middelen van de eerste pijler naar de tweede pijler van het GLB. Op industriële wijze voedsel produceren met een oriëntatie op de wereldmarkt, impliceert dat deze bedrijven zichzelf moeten kunnen redden. De huidige directe betalingen zullen dan nog hooguit een risicopremie zijn van de gemeenschap om het bedrijf in te dekken tegen prijsfluctuaties of periodes van lage prijzen. Op dit moment wordt de directe steun gezien als een recht. Maar de druk op het budget zal leiden tot de discussie over de legitimiteit van de directe betalingen in het

licht van de functie van deze steun voor bedrijven die zich op de wereldmarkt oriënteren, meent de spreker.

Het verbod op verkopen onder de kostprijs kan zonder problemen ingevoerd worden, stelt Cees Veerman. Maar dan is er wel een autoriteit nodig waar mensen anoniem meldingen kunnen doen, die vaststellingen kan doen en die sancties kan opleggen.

De spreker is van mening dat informatie verplicht moet worden vrijgegeven, dat anoniem meldingen moeten kunnen gebeuren en dat sancties mogelijk moeten zijn. Aan alle drie de elementen moet voldaan zijn, anders heeft een scheidsrechter geen zin. Als het gaat over maatregelen om de machtsbalans te herstellen, is het installeren van een scheidsrechter een wezenlijke maatregel, merkt Cees Veerman op. Ook in het Europees Parlement leeft dit onderwerp heel sterk.

De boycot van Rusland is een politieke kwestie, waar de spreker naar eigen zeggen ook geen impact op heeft. De vraag is hoe we ooit van de boycot afkomen, want niemand verwacht nog dat Rusland de Krim weer zal verlaten, stelt de spreker.

Hoe korter de keten, hoe efficiënter, meent Cees Veerman, en dat belangt alle partijen aan.

Welk traject het verslag van de taskforce verder zal afleggen, is in handen van de commissaris. Het rapport staat op het werkprogramma van de EC voor 2017, wat al een hele stap is. Commissaris Hogan zal de andere commissarissen moeten overtuigen. Zo is de commissaris bevoegd voor Mededinging kritisch en andere commissarissen zullen waarschijnlijk vragen wat het zal kosten. De taskforce heeft er volgens Cees Veerman sterk op gelet dat de voorgestelde maatregelen geen budgettaire consequenties hebben.

Minder produceren, is misschien een gewenste richting. In Nederland moet in de zuivel nu verplicht minder geproduceerd worden omwille van de fosfaatwetgeving en de nitraatrichtlijn. Als dat vrijwillig zou moeten gebeuren, komt er niets van terecht, aldus de spreker.

De discussie over de toekomst zal zeker gaan over het verschuiven van middelen van de eerste naar de tweede pijler. Maar dat betekent volgens Cees Veerman ook dat het geld dan beter kan worden besteed. Nu zijn die middelen een deel van het vast inkomen. Maar een deel van de middelen zou ter beschikking kunnen worden gesteld voor bijvoorbeeld het mee financieren van de premie voor verzekeringscontracten of het oprichten van verzekeringsmogelijkheden.

Het verschuiven van een deel van de middelen van de vaste toeslagen naar de tweede pijler is volgens de spreker een voor de hand liggende maatregel die voor een betere risicodekking kan zorgen.

Tijdens de voorstelling van het rapport in de ministerraad ervoer Cees Veerman brede steun voor de aanbevelingen. Enkele landen, zoals Zweden en Denemarken, zijn tegen. Wat volgens de spreker te verklaren is door de sterke coöperaties in die landen, dus daar zijn de voorgestelde veranderingen niet nodig. Nederland aarzelt, maar volgt meestal een liberale koers.

De beleidsmakers moeten de wil hebben om de transparantie in de keten aan te pakken. Dat begint bij de Commissie, door het instellen van een wetgevend kader dat door de lidstaten gestalte wordt gegeven. Voor een aantal producten is het nodig om op een bepaalde wijze de prijs in de keten te reproduceren en de beschikbare gegevens bijeen te brengen.

Over de aanpak van de unfair trading practices bestaat een groot draagvlak in het Europees Parlement en bij de lidstaten is er ook draagvlak, met uitzondering van de lidstaten die meer liberaal georiënteerd zijn. Duitsland, een heel belangrijke lidstaat, aarzelt nog. Frankrijk heeft een eigen systeem, en aarzelt omdat het door de taskforce voorgestelde systeem misschien niet ver genoeg gaat.

Wanneer de resultaten merkbaar zullen zijn voor de boeren, is volgens Cees Veerman een heel wezenlijke vraag. Zo snel mogelijk als het van de spreker afhangt, maar dat ligt niet meer in zijn handen. Cees Veerman kan er alleen maar op wijzen dat de voorgestelde aanbevelingen belangrijke stappen zijn voor de versterking van de positie van de boer, want boeren zijn de 'boots on the ground'.

Jos DE MEYER,
voorzitter

Sofie JOOSEN
Bart DOCHY,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

DG	directoraat-generaal
EC	Europese Commissie
EIB	Europese Investeringsbank
EU	Europese Unie
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
GMO	gemeenschappelijke marktordening
VS	Verenigde Staten